



## Universitätsbibliothek Paderborn

### **Cvrsvs Theologici ...**

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et  
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -  
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum  
Scholasticis habent connexionem, declarantur

**Carleton, Thomas Compton**

**Leodii, 1659**

Sect. IV. De ignorantîâ antecedente.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-13718**

nihilominus respectu voluntatis certum videtur cum esse minus voluntarium, passio quippe ex qua oritur, esto appetitui sit intrinseca, voluntati tamen, ut dixi, est extrinseca. Unde quantumvis voluntarium imperfectum, seu actus appetitus sensitivi non sit minus voluntarius ratione passionis, voluntarium tamen perfectissimum, seu actus voluntatis est minus voluntarius, imò aliquid sibi admixtum habet involuntarii.

Voluntarium duplex, Appetitus & voluntatis.

VI. Urgebis: in sententiâ potentias ab animâ non distinguente, appetitus non distinguitur à voluntate, ergo actus qui est intrinsecus appetitui, erit etiam intrinsecus voluntati. Respondetur, quamvis in illâ opinione appetitus & voluntas non distinguantur realiter, distinguuntur nihilominus formaliter, seu virtualiter, & anima ut appetitiva hoc modo distinguitur à se ut volitivâ. Deinde, hæc duæ series operationum, sensibilem scilicet & rationale, sunt in tam diverso genere, ut quamvis illæ his subserviant, merito tamen ijs censeri possint extrinsecæ, quod sufficere videtur ad minuendum voluntarium.

VII. Licet verò nonnulla minuere subinde queant rationem voluntarii, & liberi, non tamen minuunt rationem meriti vel demeriti, sed potius possunt eam augere, cum aliunde defumi possit ratio meriti aut demeriti, ut ex intensione, & diuturnitate, vel etiam frequentia actuum, si simpliciter maneat libertas.

VIII. Quando autem Sanctus Thomas hic q. 7. corpore ait concupiscentiam non causare involuntarium, sed magis facere aliquid voluntarium, solum vult concupiscentiam hominem ab objecto illo non avertere, sed efficere ut majore propensione & pondere in illud feratur, licet minus liberè, & hoc sensu minus voluntariè, ut diximus. Ob eandem etiam rationem actus imperatus est minus voluntarius, quàm imperans, & electio quàm intentio, quia minor in his est libertas.

### SECTIO TERTIA.

#### De involuntario ex ignorantia.

I. IGNORANTIA quoad præsens dividi potest in eam quæ est causa, & quæ non est causa actus. Ad quod cum Theologis communiter, notandum ex S. Thoma hic q. 6. art. 8. corpore, ignorantiam de qua hic est sermo, triplicem esse posse: antecedentem, quæ est causa actus, & impediri non potuit, ut cum quis adhibita debita diligentia emittens sagittam occidit amicum, autumans esse feram, sagittam aliàs non emissurus: consequentem, sic dictam, non quod sequatur rem jam factam, sed quia ex aliqua aliâ volitione oritur, per quam scilicet non vult inquirere, & si magna sit negligentia, vocatur ignorantia crassa, vel supina; ut cum quis non interrogans, cum facile possit, & debeat de quibusdam circumstantiis, actionem malam facit, violat exempli gratia jejunium, non interrogans de diebus jejunii, cum tamen suspicetur dies illos appropinquare: quod si eo animo interrogationem omittat, ne sciat tempus jejunii, vocatur ignorantia affectata.

Ignorantia antecedens.

Ignorantia consequens.

Ignorantia crassa, seu supina.

Ignorantia affectata.

Ignorantia concomitans.

II. Tertia ignorantia est concomitans; quæ nimirum nec est causa cur actio fiat, nec si abesset, impediret quo minus adhuc fieret, ut cum quis, inquit S. Thomas, existimans tali loco latere fe-

ran emittit sagittam & occidit inimicum, quam tamen actionem non minus exerceret, si sciret illic esse inimicum: hæc proinde ignorantia vocatur concomitans, quia nullo modo influit in actionem. Dicuntur itaque ignorantia antecedens, subsequens & concomitans ob diversum modum & respectum, quo se habent ad effectum, seu volitionem agendi.

Ad has divisiones ignorantie reducuntur aliæ, ut ignorantia voluntaria & involuntaria, culpabilis & inculpabilis, vincibilis & invincibilis, & similes. Hæc, inquam, omnes ignorantie sub aliquâ ex præcedentibus, antecedente scilicet, consequente, vel concomitante supinâ seu crassâ, vel affectatâ continentur: de quibus proinde hic plura non adjiciam.

Tres aliæ restant ignorantie divisiones, quæ quamvis ad hunc locum proprie non spectent, ad plenioram tamen ignorantie cognitionem hic eas adjiciam. Prima est ignorantia negationis & prave dispositionis. Illa, si sumatur physicè, est negatio omnis cognitionis circa rem aliquam, & vocatur nescientia; sumpta tamen moraliter, est tantum negatio scientiæ seu cognitionis circa rem aliquam moraliter debite: si verò non sit tantum negatio scientiæ, sed error circa rem aliquam, quæ ignoratur, dicitur ignorantia prava dispositionis, idque vel physicè (omnis quippe error est mala hominis, seu animæ dispositio), & coincidere videtur cum conscientia erronea) vel etiam prava moraliter, si nimirum sit voluntaria.

Dividitur insuper ignorantia in eam quæ opponitur constanti scientiæ, seu cognitioni veluti habituali, & in eam quæ privat actuali advertentiâ, vocarique solet inconsideratio & oblitio; à nonnullis denique appellatur ignorantia actualis.

Tertia tandem ignorantie divisio est in ignorantiam juris & facti. Per jus verò hic intelligi solet præceptum quodcumque, aut lex tum humana, tum etiam divina, sive naturalis sive positiva. Utrum autem lex seu jus naturale ignorari possit necne, dicetur postea, & utrum vincibiliter an invincibiliter. Ignorantia facti est, cum vel res ipsa, vel aliqua illius circumstantia ignoratur; utraque enim hæc ignorantia facere potest involuntarium.

III. Varia divisiones ignorantia.

IV. Ignorantia negationis, & prava dispositionis.

Ignorantia prava dispositionis est conscientia erronea.

V. Ignorantia actualis, seu inconsideratio.

VI. Ignorantia juris & facti.

### SECTIO QUARTA.

#### De ignorantia antecedente.

HIS ergo positis dicendum cum S. Thoma, ignorantiam antecedentem causare involuntarium simpliciter: consequentem causare voluntarium absolute, & involuntarium secundum quid: concomitantem nec causare voluntarium nec involuntarium, sed non voluntarium, formaliter scilicet in ratione non voluntarii, nam in actum ipsum nullo modo influit, nec cum causat, cum eodem modo poneretur ille actus, licet ignorantia hæc abesset.

Prima pars conclusionis probatur, ignorantia enim illa antecedens facit, ut hæc amici occisio non sit ei voluntaria, & cum ex aliâ parte uniusquisque inclinationem habeat ad non occidendum amicum, censetur hic actus ei involuntarius; ille etenim affectus actionem hanc impediret, si adesset circumstantiæ illius cognitio. Unde hæc ignorantia, licet non directè, per accidens tamen actionem

I. Ignorantia antecedens causat involuntarium, consequens causat voluntarium, concomitans non voluntarium.

II. Ostenditur ignorantiam antecedentem causare involuntarium.

actionem illam causat, removendo scilicet prohibens, scientiam nimirum, quâ posita, prædicta actio impediretur: quare hic & nunc ignorantia causat involuntarium materialiter, ut supra dictum est in simili; sicut & illi contingeret, qui gemmam in mare projiceret, ignorans esse gemmam.

III.  
In amico  
semper est  
habitualiter  
affectus non  
occidendi  
amicum.

Dices: sæpè non est hujusmodi affectus in operante, quando actionem illam exercet ex ignorantia antecedente, ergo nec effectus erit semper ei involuntarius, sed ad summum non voluntarius. Respondetur semper adesse affectum illum, & voluntatem contrariam saltem habitualiter & interpretativè, quatenus scilicet ita quisvis animo est dispositus ut si sciret circumstantiam illam, latere scilicet isthic amicum, actionem hanc non exerceret, quod abundè sufficit, ut actus censetur involuntarius, saltem interpretativè.

IV.  
Dolor ex his  
actionibus  
ortus arguit  
eas esse in-  
voluntarias

Cujus ulterius indicium est, quòd re cognita homines de hujusmodi factis dolent: si tamen in quibusdam circumstantiis ignoratis, de actionibus in iis factis interdum non dolent, imò gaudeant, est quia ex una parte in facto illo reperitur aliquid commodi, ex altera verò, per ignorantiam tollitur ratio peccati, ob quod fortè solum repugnabat inclinationi voluntatis: sicut ubi quis in die jejunii, ignorans esse jejunium, comedit carnes non est peccatum postea de illo per ignorantiam facto gaudere. Secundò dici potest non quodvis involuntarium postea causare dolorem, ubi circumstantia ignorata innotescit, sed tunc solum, quando reipsa aliquod malum attulit, quod hic ut dictum est, secluso per ignorantiam peccato, non contingit.

Cur homines  
subinde de  
actionibus  
ex ignorantia  
antece-  
dente factis  
non dolent.

SECTIO QUINTA.

De ignorantia consequente, & concomitante.

I.  
Declaratur  
quo pacto  
ignorantia  
consequens  
causet vo-  
luntarium.

SECUNDA etiam Conclusionis pars de ignorantia consequente probatur: sicut enim effectus prævisus, secutus ad causam vel omissionem liberè positam, est voluntarius, ita & secutus ad hanc ignorantiam, saltem ubi potest & tenetur quis effectum illum impedire. Ratio est: hæc quippe ignorantia est voluntaria, ergo & effectus ad eam secutus, ut dictum est, erit voluntarius. Facit tamen involuntarium secundum quid, ob inclinationem contrariam, quam habet, ita enim ut suppono est animo dispositus, ut si sciret esse diem jejunii exempli gratia, carnes non comederet, licet defacto ob aliquam pigritiam, diligentiam debitam non adhibuerit; nec enim poni debet ignorantia affectata, quando scilicet quis affectat ignorantiam, ut liberius peccet; in hoc enim casu, non est supponendum noluisse ipsum id præstare, etiam si circumstantiam peccati non ignorasset. Quare in hoc casu ignorantia ista non erit causa operis, cum æquè procederet, si ignorantia abesset.

Facit tamen  
involunta-  
rium secun-  
dum quid.

II.  
Occiso ini-  
mico, dum  
quis putat  
esse feram,  
non est ei  
voluntaria.

Tertia pars Conclusionis sectione præcedente posita, de ignorantia concomitante, similiter constat: quando enim quis occidit inimicum absolute putans esse feram, actio illa in ratione homicidii non est voluntaria, cum circumstantia ad homicidium requisita, ut supponimus, penitus ignoretur; voluntarium autem esse non potest nisi ex cognitione. Nec etiam sub illâ ratione est involuntaria, cum non sit contra inclinationem

aliquam in agente, vel formalem vel interpretativam, utpote qui animo ita est dispositus, ut si sciret illic esse inimicum, eodem modo sagittam emitteret. Actio ergo hæc est non voluntaria, quæ proinde hac de causâ excusabitur à culpâ. Affectus tamen ille malus, & animus quem habet occidendi inimicum, est peccaminosus: quo sensu dixit S. Thomas ignorantiam concomitantem non excusare.

Occiso etiã  
hac inimici  
non est vo-  
luntaria.

Ut autem hæc ignorantia nec causet voluntarium, nec involuntarium, sed merè non voluntarium, debet circa circumstantiam homicidii, aut aliam quamcumque prohibitam esse planè invincibilis. Si autem fingatur casus ut quis hoc modo affectus erga inimicum, & non adhibita debita diligentia emittit sagittam, homicidium quidem erit interpretativè voluntarium, non tamen hic & nunc causabitur ab hac ignorantia, quæ ut supponitur, non omnino in actum influit.

III.  
Ignorantia  
concomitans  
ut solum  
causet non  
voluntarium,  
debet esse in-  
vincibilis.

Dices: ignorantia, quam dicimus esse concomitantem, nullo modo influit in illud homicidium, nec directè, nec indirectè, ut supponimus, cum eodem modo poneretur hæc actio, five ignorantia adesset, five non, ergo non est causa illius homicidii, ergo non rectè dicimus ignorantiam concomitantem causare non voluntarium, sed dici potius deberet, non causare voluntarium. Respondetur: quando dicitur causare non voluntarium, non est sensus causare entitatem illius actionis, seu voluntarium secundum positivum illud, sed solum quod causet illud in ratione non voluntarii, id est ignorantia concomitans non est causa emissionis sagittæ, sed est causa ut emissio illa, quæ aliunde fit, non sit voluntaria in ratione homicidii, cum sine scientia, & aliis requisitis nullum dari possit voluntarium.

IV.  
Objicitur:  
Ignorantia  
hæc non om-  
nino influit,  
ergo non cau-  
sat non vo-  
luntarium.

Quo sensu  
hæc ignoran-  
tia causare  
dicitur non  
voluntarium.

Objicitur contra dicta de ignorantia consequente: si quis planè ignoret malitiam, hæc ei non potest esse voluntaria, & consequenter nec imputari ad peccatum, ergo aliqua necessariò esse debet illius malitiæ & circumstantiæ peccaminosæ cognitio. Dices: tenebatur eam cognoscere, & illam volens ignorat. Contrà: ergo sciebat se debere eam scire, seu de eâ inquirere, ergo aliqua rei hujus scientia, saltem mediata requiritur, quæ etiam sufficit ad voluntarium interpretativum, quod subinde solum in istiusmodi actu reperitur, & sufficit ad peccatum. Hinc objectioni concedendum existimo quod intendit.

V.  
Cognitio ta-  
men aliqua  
hujus cir-  
cumbantiæ esse  
debet, saltem  
mediata.

Fusè hic à nonnullis disputari video de inconsideratione. Ego omnibus perpensis, eodem planè modo de inconsideratione procedendum existimo, atque hætenus processimus de ignorantia; quantumvis enim quis antea rem aliquam, vel circumstantiam cognoverit & etiamnum habeat scientiam illius habituales, si tamen dum actionem aliquam circa objectum illud exercet, comedit carnes exempli gratia die prohibito, si inquam per naturalem oblivionem, de circumstantiâ prohibitionis planè non cogitet, hæc inconsideratio seu incogitantia circumstantiam illius prohibitionis non minùs reddit involuntarium, & actionem hanc eximit à peccato, quàm si nunquam circumstantiam illam scivisset. Si verò oblivio illa vel in se, vel in causâ fuerit aliquo modo voluntaria, ob negligentiam scilicet in eâ live præcavenda, five excutienda repertam, eodem gradu & oblivio ipsa seu inconsideratio, & actio inde secuta erit peccaminosa, ut infra in materia de peccatis suis declarabo, dum de peccato inadvertentiæ.

VI.  
Eodem modo  
de inconsideratione  
procedendum est,  
ac de ignorantia.

Eodem gra-  
dù in cir-  
cumbantiâ non  
cogitantiam  
insufficientem  
sideratis,  
quæ igno-  
rantia.